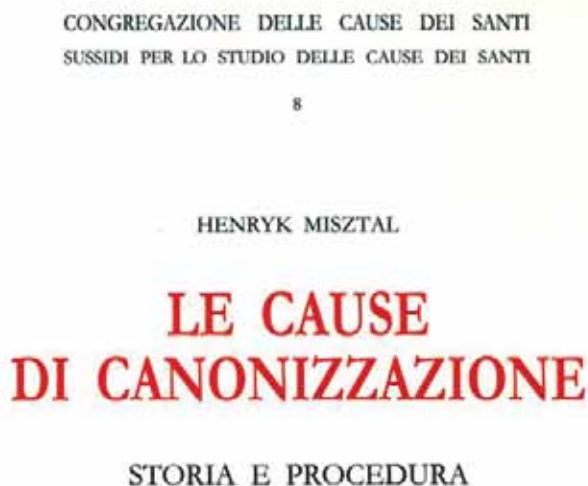

KULT SVETACA, RELIKVIJA I SLIKA

► Piše: Henryk Misztal

S kauzama kanonizacije usko su povezani i drugi vidici kao što su kult svetih, relikvija i slika¹.

Zakon zabranjuje da se iskazuje javni kult onome na koga se to ne odnosi. Sukladno pravilima i praksi Zbor za proglašenje svetih bavi se postupcima kanonizacije te nadgledanjem oblika javnog

kulta. Mjesni biskup, koji djeluje preko svog izaslanika, ima obvezu razborito provoditi nadgledanje: grobnice sluge Božjega, sobe u kojoj je živio i umro te druga mjesta gdje se mogu pronaći eventualni tragovi kulta u čast sluge Božjega. Dotično se provodi radi provjere poštuju li se ustanovlje-

ni propisi pape Urbana VIII. iz 1634., koji zabranjuju javni kult svima onima koje Apostolska Stolica nije uzdigla na čast oltara.² Tijekom postupka kanonizacije odgovorna osoba za nadzor zabrane da kult slugu Božjih postane javan jest promicatelj pravde, a u samom Zboru, promicatelj vjere.

Nadzor promicatelja pravde vrši se pomoću pitanja pripremljenih za svjedoke te njegova nazočenja ispitivanju kao i drugim zasjedanjima tijekom postupka. Logično je da ni postulator, u interesu sama postupka, ne smije širiti nikakvu vrstu štovanja koju Crkva brani.

S druge strane, postulator, radi potreba ureda i same službe koju obavlja u postupku (predstavlja provoditelja postupka), mora promicati privatnu pobožnost u čast sluge Božjega, ali uvijek u granicama crkvene prakse i u skladu s odredbama Zbora.

Stoga, potrebno je jasno razlikovati *javni crkveni kult* i *privatnu pobožnost*. Javni crkveni kult reguliran je pravilima kanonskoga zakonika i sadrži teološko obrazloženje. Ne mislimo pritom na privatne oblike pobožnosti prema svetima, blaženima, slugama Božjim ili, općenito, prema osobama preminulima u slavi sveto-

¹ Usp. H. Fockinski, *Il culto delle reliquie*, Congregatio de Causis Sanctorum. Studium. Corso formativo per istruire le Cause dei Santi, sv. II.: *Parte Storico-Agiografica*, dispensae ad usum privatum auditorum, Città del Vaticano 2004. str. 57. – 88; Isti, *Iconografia dei santi*, Studium Congregationis de Causis Sanctorum, *Pars storico-hagiographica*, ad usum privatum auditorum, Rim, 2000. – 2001., str. 81. – 86.; Isti, *Il culto dei santi nella liturgia della Chiesa*, Studium Congregationis de Causis Sanctorum, str. 87. – 103.

² U kauzama beatifikacije ili kanonizacije ovaj se vid posebno pozorno razmatra. Usp. *Norme* 1983., čl. 28. a, b.

sti. Ne govorimo ni o pobožnosti prema svim preminulim osobama ili dušama u čistilištu, odnosno o trenutcima kada za njih osobno molimo i očekujemo njihov zagovor pred Bogom. Provodimo ista zakonska pravila i kod kulta relikvija i slika iako ne na identičan način kao kod pitanja kulta svetih.

Kult svetih u Katoličkoj crkvi bilo kojega obreda *neodvojivo je povezan s njezinom poviješću*. U kultu svetih tijekom povijesti pojavile su se neke deformacije zbog kojih se taj kult nije uvijek interpretirao na pravilan način. Neke struje kršćanstva, slijedeći zakone Starog zavjeta ili pak prosvjedujući protiv zlorabe kulta svetih, otišle su u drugu krajnost: u potpunosti su zabranjivale kult svetih, relikvija i slika, odnosno ograničavale su kult na posve simboličke interpretacije.

1. Kult Blažene Djevice Marije

Kada govorimo o kultu svetih, nikako ne možemo zaobići temu Marije, kraljice svih svetih. Njezin je život bio usko povezan s Kristovim životom; time što je rođen od Marije, učinio ju je sudionicom otajstva otkupljenja. Patrologija podržava stav da je »ona začela, najprije po duhu, a nakon toga,

po tijelu« (*prius concepit mente quam ventre*). Bog ju je odabrao i, zahvaljujući tom odabiru, Ona je na poseban način sjedinjena s Kristom postavši istodobno »slika« (uzor) cijele Crkve. Teolozi su kroz povijest raspravljali o prvenstvu među svetima. Međutim, Marija je nedvojbeno štovana kao kraljica svih svetih.³

1.1. Teološki temelji

Blažena Djevica Marija štovana je u ciklusu Kristovih otajstava tijekom cijele liturgijske godine. U Mariji Crkva uzvisuje i slavi djelo svoga Sina s kojim je ona nedjeljivo povezana.⁴ Drugi vatikanski sabor u završnom dijelu Dogmatske konstitucije o Crkvi (*Lumen gentium*, 1964.) sintetički naznačuje temelj kulta Majke Božje i potvrđuje da ju Crkva štuje kao voljenu Majku, kao primjer vjere, nade i milosrđa. Pavao VI., u enciklici *Christi Matri* kao i u apostolskim nagovorima *Signum magnum* i *Marialis cultus* – o pravilnom razvoju kulta Blažene Djevice Marije⁵, a zatim i Ivan Pavao II., u enciklici *Redemptoris Mater*⁶, ukazuju na Marijino sudjelovanje u Kristovu otkupljenju svijeta.⁷ Crkva hoda Marijinim stopama oponašajući njezinu vjeru i njezinu vjernost Kristu sve do smrti na križu.⁸ Presveta Majka

ima svoje mjesto u crkvenoj liturgiji i u narodnim i privatnim pobožnostima.⁹

1.2. Pravni zaključci

Kanonski zakonik, temeljeći se na predaji još iz vremena Krista koji Mariju, svoju majku, uznese na nebo s dušom i tijelom i postavi je za našu zagovornicu pred Bogom i koji je s križa obećao razbojniku raj, a kraljevstvo Božje svima onima koji čine volju Oca nebeskoga, poglavito preporuča posebno sinovsko štovanje Presvete Marije, Djevice i Majke Božje. Crkva prepoznaje slavu Marijinu u njezinom božanskom majčinstvu prema svim ljudima. Nadalje, kanonski zakonik podržava pravi i izvorni *kult svetih*. Osnovni cilj štovanja Blažene Djevice Marije i svetih jest osnaživanje svetosti Božjeg naroda dok je poseban cilj da oni budu uzor i zagovornici pred Bogom.¹⁰

2. Javni kult svetaca u Crkvi

2.1. Teološka obrazloženja

U teološkom obrazloženju javnog kulta svetih mogu se razabrati dva oblika sasvim suprotna pretjerivanja: dok jedni nastoje posve umanjiti, čak poništiti, postojanje kulta svetih (neki ga vide

³ O ovoj temi postoji dosta literature. Kao primjer vidjeti: W. BEINERT, *Prospettive teologiche della pietà mariana*, str. 47.

⁴ F. Przytula, »Pozostale akty kultu Bozego«, u: AA. VV., *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.*, sv. III, RW KUL, Lublin 1986., str. 268. – 370.

⁵ Enc. *Christi Matri*, 15. IX. 1966., AAS 58 (1966.), str. 745. – 749.; Ap. nagovor *Signum magnum*, 13. V. 1967., AAS 59 (1967.), str. 465. – 475.; Ap. nagovor *Marialis cultus*, 2. II. 1974., AAS 66 (1974.), str. 113. – 168.

⁶ Enc. *Redemptoris Mater*, 25. III. 1987., AAS 79 (1987.), str. 361. – 433.

⁷ Usp. isto, br. 5., str. 365.

⁸ Usp. isto, br. 2., str. 362.

⁹ Usp. isto, br. 6., str. 366.

¹⁰ Usp. kan. 1186.

kao srednjovjekovnu pobožnost ili pobožnost koja udaljava od osnovnog kulta Krista, jedinog posrednika s Bogom; u tom se pretjerivanju osjeća znatan utjecaj protestantizma), druga pak struja pretjerano naglašava značenje takva kulta.¹¹

Minimalistička tendencija sklona je ukidanju kulta svetih u životu Crkve držeci:

- 1) da Crkvena liturgija upućuje svoje molitve Ocu, preko Sina u Duhu Svetome, a ne svetima (potrebno se vratiti u prva stoljeća kršćanstva)
- 2) da se naš život mora oslanjati na riječ Božju, odnosno na Sveto pismo, a ne na primjere svetih
- 3) da velik broj katolika umanjuje ulogu kulta svetih zbog ograničenih oblika te iste uloge u drugim vjeroispovijestima
- 4) da je pobožnost, temeljena na kultu svetih, manje »duhovna« i usmjerena prema čovjeku, a ne prema Bogu, kako to tvrdi protestantizam.¹²

Maksimalistička tendencija, pak, nastoji pridati pretjeranu važnost kultu svetih. To je poglavito povezano s nedostatkom odgovarajućeg teološkog poznavanja kulta svetih kao i nepoznavanje dogmatske istine o ljubavi utjelovljene riječi Božje i Kristove spasiteljske uloge. Riječ je o nekim oblicima narodne pobožnosti, ponekad i o nedovoljnoj teološkoj

pripravi, pa čak i o nedostatku dobra ukusa. Veliku štetu autentičnom kultu svetih nanijela je jedna vrsta hagiografije, koju nije moguće prihvatiti¹³.

Nedvojbeno je da broj svetih i blaženih, koje su proglasili posljednji pape, nastavlja rasti.¹⁴ Sveti su predmet zanimanja ne samo teoloških znanosti ascetike i mistike nego i medicine, psihologije, povijesti, ikonografije pa čak i grafologije. Fenomen svetih potaknuo je nastajanje brojnih studija, pobožnih djela, knjiga i članaka. Ne možemo zanijekati činjenicu da kult svetih može dovesti i do različitih oblika deformacija, no ne može se nijekati ni istina vjere o zajedništvu svetih. Svakako će teološko proučavanje kulta svetih pridonijeti tome da se izbjegne opasnost prelaska iz jednog pretjerivanja u drugo.¹⁵

Kanonizirani svetac poglavito je član Crkve koji je odgovorio Božjem pozivu, koji je, živeći kršćanske vrjednote, usko povezan s Kristom; Crkva, nakon što je putem čuda primila Božju potvrdu, predstavlja ga kao posebnog člana otajstvenoga tijela, odnosno kao onoga koji se zauzima za one koji još žive na ovome svijetu, kao onog koji je dostojan javnog štovanja (nižeg stupnja od onog koji pripada samo Bogu: *cultus duliae*) i kao autentičnog kršćanskog primjera *života*.

Iz ovakve teološke definicije proizlaze dva temeljna stajališta o

kultu svetih:

- 1) stajalište isključivog sjedinjenja kanonizirane osobe s Kristom (svetci su, zahvaljujući sjedinjenju s Kristom, posebno djelatni članovi otajstvenoga tijela);
- 2) stajalište društvene uloge, odnosno crkvene uloge nekog svetca (zagovaranje, primjer koji treba slijediti).¹⁶

Povijest Crkve pokazuje da Božja providnost potiče različite oblike svetosti prema potrebama određenih okolnosti ili razdoblja. (Svetost je jedna, ali se ona obznajuje u različitim oblicima.) Kao što piše Karl Rahner: »Svetci su inicijatori i stvaratelji novih načina i oblika kršćanskog života.«¹⁷ U najtežim trenutcima života Crkve Krist poziva žene i muškarce koji gore vatrom svetosti i svojim primjerom potiču druge na življenje kršćanskog života promičući tako neprestan razvoj otajstvenoga tijela.¹⁸

Sveti u Crkvi dobivaju sekundarni kult (*cultus duliae*): putem čina priznavanja, zahvale i slave Bogu koji u njima djeluje (*Blagoslovljen si ti, Bože, u svojim svetima.*). S druge strane, kult svetih ne osporava teocentrizam kulta, nego ga proširuje jer se Bog veliča i slavi u jednoj drugoj optici, odnosno, preko svojih svetih. Bogatstva Kristove svetosti toliko su nedokučiva i beskrajna (*Ef, 3,8*) da je svetost kanoniziranih osoba

¹¹ Usp. P. Molinari, *I santi e il loro culto*, str. 134. – 188.

¹² Usp. Isto, str. 134. – 175.

¹³ Isto, str. 175. – 188.

¹⁴ Isto, str. 11. – 14; tu nalazimo ne samo točne statistike, i to s nadnevcima, već i opširnu hagiografsku bibliografiju.

¹⁵ Isto, str. 21. – 24.

¹⁶ Isto, str. 25.

¹⁷ Usp. Isto, str. 30.

¹⁸ Pio XII, Enc. *Mystici Corporis Christi*, 29. lipnja 1943., AAS 35 (1943.), str. 193. – 248.

tek sudjelovanje u jednoj jedinoj svetosti Spasitelja¹⁹.

Rezimirajući, možemo reći da kult svetih u Crkvi nalazi svoje teološko opravdanje u slavljenju Isusa Krista. Crkva jako dobro zna da je osoba svetca veoma vrijedan član otajstvenog tijela jer na najbolji mogući način slijedi Krista. Najveći dokaz ljubavi prema Kristu jest dati život za nje ga i zbog toga je, naravno, kult svetih mučenika bio prvi nakon kulta prema Blaženoj Djevici Mariji. Crkva štuje svete i blažene tijekom čitave liturgijske godine. Teološko objašnjenje kulta svetih također je u činjenici da su oni već zadobili *spasenje*, odnosno slavu u kraljevstvu nebeskom, a to Crkva proglašava u svečanom činu kanonizacije. Takvo stajalište potvrđeno je i tvrdnjom II. vatikanskog sabora prema kojem je Crkva sveta po svojoj prirodi (LG, br. 39). No, svojevrstan paradoks nastaje u činjenici da u njoj žive i grješnici. Oni, pak, koje štujemo kao svete, zacijelo su već pobijedili grijeh. Svetac nas poziva da slijedimo Krista, dakle i on postaje dostojan da ga se slijedi. Svetac ne svjedoči sebe, nego Krista. Štujući svete ne štujemo osobu svetca kao takvog, nego Krista kojem nas ta osoba vodi²⁰.

Razlog za »sablazan« za mnoge kršćane nekatolike jest štova-

nje svetih radi njihove funkcije *zagovaranja* koju vrše pred Bogom. No, štujući svete, Bog ne biva umanjen. Mi štujemo svete radi iskazivanja ljubavi prema Bogu.²¹ Kult svetih teološki se može definirati kao *misionarstvo Crkve* koja mora svjedočiti Krista u čitavom svijetu. Ako Božja ljubav ne može biti odijeljena od ljudske ljubavi, u tom slučaju kada se obraćamo čovjeku (svetcu) zapravo se obraćamo Bogu. Ništa ne priječi čašćenje Boga pa čak ni čovjeka koji je u slavi sjedinjen s Bogom. Kult svetih u Crkvi jest, u isto vrijeme, i kult Boga, Stvoritelja svake svetosti. Već je Origen zapisao da sveti, moleći Boga za nas, utjelovljuju ljubav prema bližnjemu. Pravo štovanje svetih nipošto nije kult njih kao osoba, a onaj koji moli za zagovor svetca, zna da moli za izvršenje volje Božje, a ne volje svetca. Onaj koji u molitvi zaziva nekog svetca, zaziva sve svete te istodobno zaziva samoga Boga. Crkva u svojim svetima nalazi potvrdu vlastite svetosti i poziva *na nasljedovanje* Kristova primjera.²²

Protestantska teologija nije jedinstvena prema kultu svetih nego općenito smatra da su sveti »uzori« koje treba slijediti ne pridajući im pritom ulogu zagovaratelja, koja isključivo pripada Isusu Kristu.²³

2.2. Pravne odredbe

Norme važećega *Kodeksa kanonskog prava* glede javnoga kulta svetih i blaženih, odnosno, onih koji su uzdignuti na slavu oltara činom kanonizacije ili beatifikacije.²⁴ Evo teksta (kan. 1187.), na kojemu se temelji ova problematika: »Dopušteno je javnim štovanjem častiti samo one Božje slugе koji su vlašću Crkve uneseni u popis svetaca ili blaženika.«

Još od vremena Pape Urbana VIII. (1623. – 1644.) odobren je kult onih svetaca i blaženika koji su živjeli prije njegove apostolske konstitucije *Caelestis Hierusalem cives* (1634.), koji nisu nikada bili formalno beatificirani ili kanonizirani, ali je njihov kult poznat zahvaljujući zapisima crkvenih otaca i svetih pisaca, koji je prepoznala i tolerirala i Apostolska Stolica i biskupski ordinarijat, koji ima opće odobrenje Crkve i postoji od pamtivijeka, odnosno, od dekreta Aleksandra III. (1181.) sadržana u dekretima Grgura IX. (1234.) do godine 1534. (100 godina prije gore spomenute konstitucije Urbana VIII.).

U prošlosti je kan. 1256. CIC 1917. pojašnjavao karakteristike javnoga kulta: morao je biti slavljen u ime Crkve, a slavile su ga ovlaštene osobe preko liturgijskih

¹⁹ P. Molinari, *I santi e il loro culto*, str. 29. Ovaj autor na sljedećim stranicama istog djela izražava svoje mišljenje da sveti u Crkvi vrše apologetsku funkciju jer pokazuju kredibilitet i autentičnost Katoličke crkve (str. 33. – 45.). Danas, ipak, izgleda da je ta točka prevladana iz različitih razloga. Usp. H. Paprocki, »Ewolucija kryterio w swietosci w Koscielo Wschodnim«, *Swieci a pojednanie Kosciolow. Swieci larza czy dziela?* [Biblioteka Ekumenii i Dialogu – 4] Z. J. Kijas, Wydawnictwo oo. Franciszkanow »Bratni Zew« – Wydawnicrwo Naukowe Papieskiej Akademii Teologicznej, Krakow 1998., str. 53. – 56.; A. Naumow, *Swieci larza czy dziela – perspektywa prawoslawna, Isto*, str. 75. – 81.; K. KARSKI, *Koscioly protestanckie, Isto*, str. 91. – 102.; K. Rudnicki – Cz. Siepetowski, *Swieci larza, cit., Isto*, str. 83. – 89.

²⁰ W. Beinert, *Prospettive teologiche della pietà mariana*, str. 41.

²¹ SC, br. 104.

²² W. Beinert, *Prospettive teologiche della pietà mariana*, str. 43.

²³ Usp. K. KarSKI, *Koscioly protestanckie*, str. 91. – 102.

²⁴ Usp. H. Fokinski, *Il culto dei santi*, str. 87. – 103.

čina isključivo pridržanima Bogu, svetcima i blaženicima. Svaki drugi kult bio je smatran privatnim kultom. Pio-Benediktov kodeks razlikovao je, s druge strane, u kan. 2000., »javni kult« i »crkveni javni kult«. Pod nazivom *javni kult* podrazumijevao se kult koji nisu slavile osobe kojima je to bilo odobreno, već su se ti kultovi slavili na javnim mjestima i u uvjetima koji označavaju njihov javni karakter²⁵ dok se pod nazivom *javni crkveni kult* podrazumijevao kult koji su slavile javne crkvene osobe.²⁶

Bili su nabrojani sljedeći čini javnog kulta, koji su slavile privatne osobe, zabranjeni za one kojima nije bio odobren crkveni kult: polaganje tijela sluge Božjega pod oltar; smještanje relikvija u neku crkvu ili kapelu ili na oltaru ili pak osiguravanje njihova smještanja ili postupanja s njima kao s relikvijama onih koji su već kanonizirani; njihovo izlaganje javnom štovanju ili iznošenje na javnim procesijama; njihovo premještanje u druge crkve; zvanje nekoga »svetim« ili »blaženim« riječima ili pismom za vrijeme javnih događanja; objavljivanje knjiga u kojima se potiče svetost sluge Božjega bez odobrenja ordinarijata; izlaganje takvih rukopisa u crkvama; slavljenje službe ili slavljenje svete mise u čast Duha Svetoga, kao i sv. mise za pokojnike na dan pogreba; slavljenje obljetnice smrti sluge Božjega

kao da je dan istoga svetca; umeštanje njegova imena u martirologij, liturgijski kalendar, u litanije; organiziranje javnih molitvi da bi se zadobio zagovor sluge Božjega; traženje sv. misa njemu u čast; njegovo prikazivanje na slikama ili u kipovima kao i drugim oblicima prikazivanja svetaca; dodavanje na slikama riječi »sveti« ili »blaženi«; posebno štovanje grobnice sluge Božjega različitim zavjetnim nadgrobni natpisima, paljenjem svijeća, organiziranim hodočašćima; građenje crkava, kapela ili oltara u njegovu čast; davanje njihovih imena kao zaštitnika institucija, udruga, bratovština, portala, ulica, trgova, lokaliteta, četvrti; davanje milodara, osnivanja fondacija kao da se već radi o svetcu. Samo ti i njima slični postupci javnog kulta zabranjeni su prije nego što Crkva službeno uzdigne slugu Božjega na slavu oltara.

Prema starom običaju i dušobrižničkoj praksi, čini dopuštenog javnog crkvenog kulta, tj. oni koje mogu izvršiti crkvene vlasti, bili su samo oni za koje je postojalo odobrenje Apostolske Stolice ili ordinarijata. Primjerice: sudjelovanje na starom ritualu uznesenja koji je u srednjem vijeku imao vrijednost kanonizacije; potvrda odredbi sinoda kojima su se proglašavale kanonizacije ili uvrštavanje imena sluge Božjega u crkveni kalendar; dopuštenje oprosta za posjet grobnici sluge

Božjega; odobrenje za gradnju crkve, kapele, oltara u njegovu čast; osnivanje bratovština koje nose njegovo ime ili davanje istima povlastice; izdavanje odobrenja za prenošenje relikvija tijekom svećanih procesija ili hodočašća. Ti slučajevi, iako nisu jasno definirani u novom zakonodavstvu, nisu izgubili svoje značenje ukidanjem CIC 1917. jer nisu ni bili regulirani tim zakonskim normama. U svakom slučaju, potrebno je promotriti sve liturgijske norme u skladu s kan. 2. važećega Kodeksa.²⁷

Posvete crkava dopuštene su kanoniziranim svetcima. Ako netko želi posvetiti crkvu nekom blaženiku, mora se obratiti Kongregaciji za božanski kult kako bi za to dobio odobrenje.²⁸

Ono što kaže novo zakonodavstvo (CIC 1983.) glede »priznavanja« kulta svetih, kako izgleda, nije precizno jer kanonizacija, kako prema višestoljetnoj tradiciji tako i prema zakonu, »ustanovljuje« kult kanoniziranih u čitavoj Crkvi (riječ je o propisanu kultu). S druge strane, kult blaženih je kult ograničen mjestom i oblikom te je samo »dopušten«. Iz toga proizlazi određena nepreciznost u formulaciji kan. 1187. Na temelju toga ipak nije moguće pretpostaviti da je riječ o nekoj promjeni stajališta Crkve u odnosu na kult kanoniziranih osoba.

²⁵ Usp. I. Borkiewity, »Sposoby i granice szczenia kultu Sluga Bozych«, PK 15 (1972). Br. 1. – 2., str. 327. – 341.

²⁶ Isto, str. 329.

²⁷ Autori su razlikovali liturgijske zakone *strito sensu* i *lato sensu*. No, u stvarnosti samo su ovi prvi »liturgijski zakonik« sukladno kan. 2.

²⁸ U skladu s apost. konstitucijom *Pastor bonus*, Kongregacija za božanski kult i disciplinu sakramenata »nadležna je za kult svetih relikvija, potvrdu nebeskih zaštitnika i odobrenje naziva manja bazilika.« (čl. 69.) Usp. S. Congregatio pro cultu divino, »Normae circa patronos constituendos et imagines B. M. Virginis coronandas«, 19. ožujka 1973., AAS 65 (1973), str. 276. – 279.

3. Kult slika

Kanonsko pravo ne određuje popis slika koje mogu biti predstavljene vjernicima u crkvi radi javne pobožnosti.²⁹ Osim Svetoga Trojstva, Presvete Djevice Marije, anđela i svetaca, mogu biti prikazivani svetopisamski prizori Staroga i Novoga zavjeta, kao i simboli naše vjere. Nadalje, posebno štovanje pripada zaštitnicima crkve. Možemo govoriti o zaštitnicima mjesta, nacije, područja, biskupije, grada, župe, religiozne zajednice, čudorednih osoba (pravnih), udruga i svjetovnih religijskih institucija. Blaženici mogu biti odbađeni kao zaštitnici nakon što ih je odobrila crkvena vlast. Liturgijsko slavlje zaštitnika dopušteno je samo u slučaju antalnog kulta ili nakon jasnog odobrenja crkvenih vlasti.³⁰

Kanonske norme, sukladno kojima se preporuča praksa postavljanja svetih slika u crkve da bi ih štovali vjernici, formulirane su s razboritošću na temelju dvaju motiva navedenih u kan. 1188. Prvi motiv razboritosti naznačen je u samom kanonu: ne pobuđivati divljenje vjernika i ne davati povoda za manje ispravnu pobožnost. Nije riječ samo o zabrani postavljanja neobičnih, smiješnih slika, bilo u smislu sadržaja (npr. sadržaja koji nije u

skladu s načelima vjere i čudoređa), bilo u smislu umjetničke razine i tehnike kojom su iste izrađene, nego također i slika koje, za obične ljude, mogu biti prilika za sablazan ili krive prosudbe.³¹ Nadalje, zakonodavac se zanima o umjetničkom dojmu unutrašnjosti crkve u koju ne treba smještati pretjerani broj slika. Iako te slike mogu služiti kao kateheza i izvor teološkog sadržaja za vjernike ili čak neka vrsta Svetoga pisma za djecu, zakonodavac preporuča (kan. 1188.) poštivanje prikladnog reda. Razumljivo je da je riječ o redu istina vjere i potrebe da se izbjegne da sveti budu više štovani od osoba Svetoga Trojstva ili Blažene Djevice Marije.

Osim preporuka koje se usko tiču ikonografije, kan. 1189. bavi se i očuvanjem crkvene baštine. To znači da slike koje se razlikuju po svojoj starosti, stručnosti izvedbe ili starosti kulta i koje se nalaze u prostorima posvećenima religioznom kultu, mogu biti restaurirane samo uz pismeno odobrenje ordinarijata. Prije nego se dade takvo odobrenje, biskup mora zatražiti mišljenje stručnjaka. U tom slučaju zakonodavac je najvjerojatnije imao na umu samo želju da se sačuvaju umjetničke vrijednosti tih slika, odnosno da one budu sačuvane na odgovarajući način (da ne pretrpe neku

štetu tijekom restauracije). No, može se naslutiti još jedan motiv takve norme, glede neophodnosti postojanja odobrenja ordinarijata: opasnost nedostatka odgovarajuće prosudbe vrijednosti slike, npr. u ruralnim sredinama. Na taj se način ti predmeti štite od promjena, nestajanja, premještanja ili čak njihova pretvaranja u tzv. narodno blago.³²

4. Kult relikvija i zabrana prodaje

Kongregacija za božanski kult³³ je institucija pri Svetoj Stolici nadležna za kult relikvija dok je sve ono glede njihove autentičnosti i načina njihova očuvanja u nadležnosti Kongregacije za kazne svetih³⁴. Relikvije, odnosno ostatci svetaca ili blaženika, njihovi su posmrtni ostatci u obliku netaknuta tijela, ili barem kostiju. U najširem smislu riječi, relikvije su i drugi predmeti koje je koristila osoba uzdignuta na slavu oltara.³⁵ Ako je riječ o znamenitim relikvijama, one ne mogu biti ni prodane ni premještene na neko drugo mjesto bez izričita dopuštenja Svete Stolice i to ne samo radi moguće zlorabe koja bi se u crkvi mogla dogoditi nego i dužna poštovanja prema njima.³⁶

Prema najstarijoj tradiciji, još

²⁹ Usp. H. Focinski, *Iconografia dei santi*, str. 81. – 86.

³⁰ Krunjenje slika može se vršiti jedino kod slika Blažene Djevice Marije, rađene u slikarskoj ili kiparskoj formi, nakon što je poštivana pravovaljana procedura te uz prethodno odobrenje Apostolske Stolice. Usp. Usp. S. Congregatio pro cultu divino, »Normae circa patronos constituendos et imagines B.M. Virginis coronandas«, 19. ožujka 1973., AAS 65 (1973), str. 276. – 279.

³¹ Stalno je na snazi uputa: S. congr. S. officii, »De arte sacra«, 30. lipnja 1952., AAS 44 (1952.), str. 542. – 546.

³² Usp. kan. 1190, § 3.

³³ Usp. prema gore navedenom čl. 69. Ap. konstitucije *Pastor bonus*.

³⁴ Isto, čl. 74. glede Zbora za proglašenje svetih ustanovljuje: »Na njemu je (...) da odlučuje o svemu onome što se tiče proglašavanja autentičnosti svetih relikvija i njihovog očuvanja.«

³⁵ Za kult relikvija usp. H. Focinski, *Il culto delle reliquie*, nav.

³⁶ Usp. kan. 1190, § 1.

iz prvih stoljeća, odobravao se kult relikvija kanoniziranih osoba. Nad grobovima mučenika gradili su se oltari za slavljenje euharistije, a građene su bazilike, crkve i kapele. Crkva je prema posmrtnim ostatcima slugu Božjih veoma oprezna i zabranjuje da ih se čuva zajedno s relikvijama kanoniziranih osoba.³⁷ U širem smislu riječi, promicateljima nije zabranjeno da vjernicima dijele komadiće relikvija slugu Božjega (odjeće, predmeta koje je koristio, komadića lijesa ako je bio ekshumiran) ili doticati lijes koji sadrži njegove posmrtnne ostatke s predmetima slugu Božjega.³⁸

5. Privatna pobožnost prema slugama Božjim, njihovim relikvijama i sličicama

Glas o svetosti i čudesima slugu Božjega stvara privatnu pobožnost. Zaista, u zakonskim tekstovima nije ništa propisano glede privatne pobožnosti, no ona je prirodna posljedica glasa o svetosti i sasvim je prirodno da se javlja nakon smrti slugu Božjega, kao i tijekom procesa kanonizacije. Privatna pobožnost, za razliku od javnoga kulta, nije zabranjena prije beatifikacije. Može se čak reći da je privatna pobožnost uputna i bilo bi zaista čudno da

ona ne postoji prije beatifikacije. Štovanje, dakle, nije zabranjeno. Naprotiv, štovanje se preporuča kako bi ishod sama postupka bio potvrđan, ono čak može biti poticano. Ta uloga gotovo uvijek pripada pokretaču (biskupiji, ustanovi posvećena života ili drugoj pravnoj ili fizičkoj osobi koja se postupkom koristi). Pokretača predstavlja postulator postupka koji ne samo da konstatira razvoj privatne pobožnosti nego može i doprinijeti njenu razvoju, a da istodobno ne prekrši kanonske norme.

Postulatorovo širenje privatne pobožnosti veoma je osjetljivo područje i upravo je zbog toga neophodna velika opreznost. Ni u kojem se slučaju ono ne smije odvijati proračunato, umjetno, korištenjem pritiska pa ni čudorednog. S tim u svezi, još je stara prisega postulatora nalagala da se »izbjegava bilo kakva vrsta proračunatosti« u odvijanju postupka (*iuramentum de calumnia vitanda*). Danas postulator priseže i ta ga prisega obvezuje ne samo na čuvanje tajne nego poglavito i na poštivanje duha kanonskoga prava.

Privatna pobožnost može se očitovati na različite načine, ali uvijek je neophodna iznimna razboritost i stav kako bi se očuvala privatna priroda pobožnosti do

trenutka u kojem Sveta Stolica ne odluči da slugu Božjega uznesu na slavu oltara.

5.1. Smrt i pogreb slugu Božjega

Sama smrt i okolnosti povezane s pogrebom slugu Božjega mogu posvjedočiti ne samo glas svetosti nego i privatnu pobožnost prema njemu. Postulator mora pažljivo skupiti sva pisma, nekrologije, brzojave i pogrebne govore te ih sačuvati radi potreba postupka kanonizacije.³⁹ Naravno, ne treba nikoga namjerno navoditi na sudjelovanje na pogrebu ili držanje nadgrobni govora. Čak i u pozivima na sprovod ne bi trebalo sugerirati da je pokojnik možebitni sluga Božji. Nije, međutim, zabranjeno sastavljanje potankog popisa spontanog ponašanja sudionika pogreba, primjerice, dodirivanje lijesa sličicama ili medaljicama, doticanje tijela pokojnika predmetima ili čak uzimanje komadića njegove odjeće. Takva ponašanja svakako govore o njegovu glasu svetosti. Taj se glas može posvjedočiti i po spontanosti velikog broja moralnih autoriteta ili visokih crkvenih ili državnih službenika. Ubrajaju se također razlozi koji su te uglednike naveli da dođu na sprovod: jesu li njihovi razlozi bili opravdani funkcijom koju obav-

³⁷ Ben. XIV, II, 13., 10.

³⁸ Usp. I. Borkiewicz, *Sposoby i granice*, nav. str. 338.

³⁹ U Pio-Benediktovu kodeksu nije se pridavala nikakva dokazna vrijednost nadgrobni govora (*elogia funebria*), kao i nekrologijama (*neurologia*) koji su bili izgovoreni ili napisani nakon smrti slugu Božjega (usp. kan. 2033, § 2., CIC 1917.). Nepovjerenje spram takvih dokumenata proizlazilo je iz uvjerenja da nakon smrti treba govoriti dobro o preminuloj osobi. Ipak, u zakonskim odredbama Pija XI. i zakonodavstvu Kongregacije glede povijesnih kauza takav dokazni materijal dobivao je sve veće značenje i dodavao se u akte postupka. Povijesna kritika, naime, razlikuje »preuveličane« govore od razboritih govora. Teško je također pretpostaviti da onaj koji drži posmrtni govor nastoji iznositi neistinu jer ga sluša velik broj ljudi koji su poznavali pokojnika za vrijeme njegova života. Usp. H. Misztal, »*Causae historicae*«, nav., str. 144.

ljaju, iz čiste zahvalnosti ili pak radi glasa svetosti.⁴⁰

5.2. Grob sluga Božjega

Vrlo često mjesto privatne pobožnosti jest grob sluga Božjega. Kodeks kanonskog prava iz 1983. zabranjuje smještanje posmrtnih ostataka pod oltarom za što je propisana zabrana slavljenja svete mise na istome oltaru.⁴¹ Ako ovu normu interpretiramo u nešto širem smislu, može se pretpostaviti da u tom slučaju nije isključivo zabranjeno smještanje posmrtnih ostataka sluga Božjega pod oltarom na kojem se ne slavi sveta misa. Općenito, taj je kodeks prethodno branio pokapanje tijela pokojnika u crkvama. Iznimke su bila tijela papa, kardinala, mjesnih (dijecezanskih) biskupa, opata, crkvenih dostojanstvenika i članova kraljevskih obitelji.⁴² Prema obrazloženju Komisije za autentičnu interpretaciju nije bio zabranjen pokop tijela pokojnika u kriptomu ili pod podom crkve ako ti dijelovi crkve nisu bili predviđeni za javni i crkveni kult.⁴³ U slučaju potrebe bio je dopušten pokop pod podom, u blizini oltara, ali na udaljenosti ne manjoj od jednoga metra od njega te s dvostrukim pokrovom. Obje odredbe imaju karakteristike pretjerane kazuistike, tipične za prethodne zakone. Izgleda da je norma kan. 1239., § 2, Kodeksa na sna-

zi više u skladu s duhom obnove te je mnogo jednostavnija; njome je općenito zabranjen pokop pod oltarom, no ako je on neizbježan, na tom se oltaru ne može slaviti euharistija.

Nedvojbeno je da je za zadržavanje glasa o svetosti pokojnika moguće, i uputno, smještanje njegova tijela na mjesto koje je pristupačno vjernicima te njegova ekshumacija iz zajedničke grobnice i prenošenje na neko dostojnije mjesto. To može biti crkva, kapele ili župno groblje.⁴⁴ Izgleda da je dopušteno, čak i preporučljivo, prenošenje tijela i u vrijeme trajanja postupka, primjerice u blizini kapele kongregacije, čiji je osnivač bio sluga Božji, ili na mjesto gdje je glas o njegovoj svetosti rašireniji. To je, naravno, povezano s »prepoznavanjem posmrtnih ostataka sluga Božjega« (*recognitio corporis servi Dei*) predviđeno normama postupka kanonizacije. Potrebno je u svakom slučaju dobiti odobrenje mjesnog biskupa za ekshumaciju i napraviti je prema odredbama građanskoga zakona.⁴⁵ Ako se ekshumacija vrši nakon pokretanja postupka kanonizacije, sukladno dosadašnjoj praksi potrebno je i dobivanje dopuštenja Svete Stolice.

Zapravo, nailazimo na slučajeve u kojima je tijelo pokojnika na glasu svetosti pokapano u dvostrukom lijesu, npr., u metalnom i drvenom lijesu. Ako je to rađeno

kako bi se tijelo očuvalo od vlage, ili radi eventualnog naknadnog premještanja tijela u neku kapelu crkvene kongregacije koju je osnovao pokojnik s uvjerenjem da će u bliskoj budućnosti biti započetak postupak beatifikacije, to se ne će protumačiti kao zloporaba, nego kao znak glasa svetosti.

Stara zabrana Urbana VIII. o postavljanju svijeća na grobove pokojnika na glasu svetosti izgleda da više nije na snazi s obzirom na sada već uobičajenu praksu, gotovo u čitavu svijetu, da se svijeće pale na grobovima svih pokojnika kao i na mjestima nesreća ili mjestima narodnoga sjećanja. Bilo bi također vrlo teško pomisliti da postavljanje komemorativnih nadgrobni ploča u čast zaslužnih osoba za Crkvu može predstavljati nepoštivanje normi koje zabranjuju javni kult. Danas to normalno uobičava svako humano društvo prema onima koji imaju nekakvu zaslugu za svoju zemlju, naciju, grad ili neke uzvišene ideje. Iz kojeg se razloga sluga Božji mora naći u »nepodobnoj situaciji« jer je bio junak kršćanskih krjeposti ili dao vlastiti život za Krista? Osim osnovnih podataka kao što su ime, prezime, nadnevak rođenja i smrti, mogu se nabrojati i sve službe koje je vršio te se nakon pokretanja postupka kanonizacije može dodati naziv *sluga Božji*. Postulatura i promicatelj pravde moraju u ime

⁴⁰ I. Borkiewicz, *Sposoby i granice*, nav., str. 332.

⁴¹ Kan. 1239, § 2.

⁴² Kan. 1205., § CIC 1917.

⁴³ Pont. commissio ad codicis canones authentice interpretandos, »Responsa ad dubia«, 16. listopada 1919., AAS 11 (1919.), str. 478.

⁴⁴ Benedikt XIV., koristeći ovu formulu u svom djelu, pokazao je izoštren osjećaj za razlikovanje javne i privatne pobožnosti i to na način da u privatnoj pobožnosti ne nalazi nikakvo kršenje normi Urbana VIII. prema kojima je bila zabranjena privatna pobožnost prije uzdizanja na slavu oltara. Usp. Ben. XIV., II., 14., 7.

⁴⁵ Usp. kan. 1214. CIC 1917.; Ben. XIV., II., 14., 7.

biskupa nadzirati da se ne bi vjernicima eventualno nametalo uvjerenje da će sluga Božji sigurno biti proglašen blaženim ili svetim. Nije dopušteno prednjačiti odluci Apostolske Stolice.⁴⁶

Ne može se prihvatiti stajalište da je zabranjeno postavljanje kipova Isusa, Marije ili nekog svetca ili blaženika na grobove slugu Božjih jer vjernici, u slučaju zadobivene milosti, ne bi mogli razlučiti koga su od njih zazvali.⁴⁷ Procedura predviđena za utvrđivanje čudesa nastoji upravo razjasniti je li neka određena milost zadobivena zagovorom slugu Božjega.⁴⁸

5.3. Slike slugu Božjega

Sličice, slike i kipovi slugu Božjega smatraju se ostalim sredstvima širenja privatne pobožnosti. Pristup vjernika takvim vrstama sličica slugu Božjega mora se prihvatiti s razumijevanjem i bez zabrane. Budući da su uvjereni u njegov glas o svetosti, vjernici često žele posjedovati takve predmete radi privatne pobožnosti. Sličice ili »prospekti« s osnovnim podacima o životu slugu Božjega, s ponekom njegovom karakterističnom mišlju ili interventom, s podacima o njegovoj karizmi, o postupku u tijeku, a da se istodobno ne sugerira bilo što o eventualnoj beatifikaciji i s kratkom

molitvom za njegovu beatifikaciju, ne predstavljaju kršenje normi koje zabranjuju javni kult, već pogoduju razvoju privatne pobožnosti. Te sličice i »prospekte« mora odobriti mjesni biskup.⁴⁹ Ipak, potrebno je paziti da takve tiskane sličice ili portreti ne bi imali aureolu oko glave slugu Božjega ili druge simbole koje imaju osobe već uzdignute na slavu oltara, npr. ljiljan, palmu ili Dijete Isusa u naručju.

Portreti, slike ili kipovi te vrste mogu biti smješteni u crkvi ili nekoj drugoj javnoj zgradi kao što je blagovaonica samostana, vrt, konferencijska dvorana, u školi, u kući fondacije koju je osnovao sluga Božji ili u udruzi njegovih štovatelja. Oni se ne mogu postavljati na oltarima pa ni u privatnim kapelama.⁵⁰ Na zidu crkve, međutim, može biti naslikan Kristov lik, lik Presvete Djevice Marije, ili lik nekog drugog svetca, okružen drugim osobama među kojima i slugom Božjim. U svakom slučaju, vjernici moraju shvatiti da je riječ o osobi koja još nije uzdignuta na slavu oltara, odnosno, koja još nema pravo na javni kult.⁵¹ Nije zabranjeno postavljanje u atriju crkve ili ispred pokrajnjeg oltara malog postolja s portretom, kipa ili slike slugu Božjega, molitve za beatifikaciju, kratke kronologije njegova života

i bilježnice za zapisivanje intencija ili zahvala za milosti dobivene od Boga na zagovor slugu Božjega.

5.4. Publikacije

Privatna pobožnost može biti poticana putem predavanja ili tiskanih knjiga, članaka ili životopisa. Norme Zbora za proglašenje svetih od 7. ožujka 1983. izričito zabranjuju organiziranje slavlja u crkvama, svetkovina ili panegirika u vrijeme trajanja postupka kanonizacije. Nadalje, zabranjeno je organiziranje čak i izvan crkvi ili kapela bilo kakva čina kojim bi vjernici mogli biti krivo navedeni glede ishoda istraživanja biskupa o životu, krjepostima i mučeništvu slugu Božjega i koji bi ih mogao potaknuti na uvjerenje da će se kanonizacija zaista dogoditi.⁵² Ipak, nije zabranjeno organiziranje kongresa u smislu prezentiranja života, djelovanja i karizme slugu Božjega. Naprotiv, ponekad je to i neophodno kako bi posao povijesnog povjerenstva bio što djelotvorniji. Sukladno tomu treba izvršiti vrlo široko istraživanje pitanja povijesne, zakonodavne ili čudoredne naravi te pitanja koja se odnose na pomoćne znanosti kao što su psihologija i psihijatrija, a posebno onda kada se u pisanoj dokumentaciji i u izjavama svjedoka pojavljuju ra-

⁴⁶ Usp. *Norme* 1983., čl. 36.

⁴⁷ Usp. I. Borkiewicz, *Sposoby i granice*, nav., str. 334.

⁴⁸ Za vrijeme trajanja postupka svjedoku se uvijek postavlja pitanje komu je bila upravljena prošnja za dobivanje milosti.

⁴⁹ Usp. kan. 826., § 3. Vidjeti i H. Misztal, »Koscielna cenzura wydawnictw i wietle dekretu De Ecclesiae pastorum vigilantia circa libros«, *RTK* 23 (1976.), br. 5., str. 85. – 95.; Isto, *Cenzura uprzednia pism i drukow w Kosciole Zashodnim. Studium historyczno-prawne*, Wydawnictwo Diecezjalne w Sandomierzu, Lublin-Sandomierz, 2001.

⁵⁰ Ben. XIV., II., 14., 6.

⁵¹ Usp. S. congr. rituum, »Dekr. Pro moderando cultu servorum Dei, qui mundum ab Apostolica Sede relati sunt Beatos«, 27. kolovoza 1894., *Decreta authentica Congregationis Sacrorum Rituum*, sv. III., Rim, 1900., str. 274., br. 3835. Druge dekrete citirao je I. Borkiewicz, *Sposoby i granice*, nav. str. 335.

⁵² *Norme*, 1983., čl. 36.

zličite nejasnoće ili pitanja koja je potrebno rasvijetliti. Nisu zabranjeni glazbeni programi, predavanja, radioemisije, recitacije pa ni prezentacije duhovnog profila sluga Božjega na satovima vjeronauka. Isto tako, na dan obljetnice njegove smrti, ili na dane molitve za njegovu beatifikaciju, nije zabranjeno držati propovijed, održati predavanje ili navoditi neke primjere i epizode iz života sluga Božjega. Za vrijeme duhovnih vježbi ili župnih misija kroz obradu određenih tema mogu se koristiti primjeri izvučeni iz života sluga Božjega. Nije, pak, prikladno da se čitav tijek duhovnih vježbi, koje se npr. održavaju u nekoj religioznoj ili svjetovnoj ustanovi, posveti sluzi Božjemu. Prikladnije bi bilo držati duhovne vježbe o duhovnom razvoju na temelju karizme koju je sluga Božji prenio na kongregaciju koju je osnovao ili bi se, u permanentnoj formaciji, mogle uzeti u obzir istine naše vjere i religiozna duhovnost koju je osnivač posebno naglašavao. Potrebno je da duhovne vježbe budu usmjerene na produbljivanje duhovnoga života i da se u prvi plan ne stavlja pitanje postupka beatifikacije.

Stalno je međutim na snazi norma Urbana VIII. iz apostolske konstitucije *Caelestis Hierusalem cives* kojom se zabranjuje tiskanje knjiga i članaka koji se tiču života, djelovanja, čudesa, viđenja ili milosti zadobivenih po zagovoru sluga Božjega bez prethodna odobrenja mjesnoga biskupa.⁵³ Novi kodeks kanonskog prava, istina je, ne obrađuje tu vrstu publikacija, no ističe bitnost brige crkvenih pastira da vjera i običaji vjernika ne pretrpe nikakvu štetu objavljivanjem pisanih tekstova ili preko javnih glasila.⁵⁴ Kodeks sadrži i normu kojom se, ovisno o tomu je li riječ o temeljnim tekstovima naučavanja ili ne, za teološke knjige, knjige o kanonskom zakonu, o povijesti Crkve i drugim područjima religijske i ćudoredne znanosti, kao i drugih tekstova sličnog sadržaja koji se bave religijom i dobrim običajima, nalaže ili preporuča odobrenje mjesnoga ordinarijata.⁵⁵ Podsjetimo i na to da je zabranjeno raspačavanje (prodavanje ili poklanjanje) knjiga i drugih pisanih tekstova koji obrađuju teme vjere i običaja, zabranjeno je njihovo izlaganje u crkvama ili kapelama ako za to ne

postoji odobrenje ili dopuštenje crkvenih vlasti.⁵⁶

U svjetlu tih odredaba, tiskovine koje se odnose na slugu Božje moraju odobriti crkvene vlasti. To odobrenje ne bi bilo potrebno ako je riječ o nekoj znanstvenoj studiji koja za cilj ima proučavanje nekog povijesnog pitanja ili problematike glede vođenja vlastništva, utemeljenja ili djelovanja redovničkih kuća, udruga i sl.

Danas više nije na snazi pravilo prema kojem je, neizravno, iz kan. 1387. CIC 1917., za pisanje članaka i izdavanje knjiga i druge građe koja obrađuju temu slugu Božjega, bilo potrebno dobiti odobrenje ordinarijata tijekom dijecezanskog istraživanja te je isto tako bio potreban *nihil obstat Generalnog* promicatelja vjere kada je kauza predmet ispitivanja i diskusija u Rimu.⁵⁷ Trenutno, kako je i prije rečeno, kada je potrebno odobrenje, sasvim je dovoljno odobrenje mjesnoga biskupa.⁵⁸ Svetoj Stolici je danas pridržana ovlast za izdavanje knjiga Svetoga pisma i njegovih prijevoda⁵⁹, liturgijskih knjiga i njihovih službenih prijevoda na nacionalne jezike.⁶⁰ Razumljivo je da izdavanje službenih dokumenata postupka,

⁵³ Vidjeti: *Codex pro Post.*, str. 287.

⁵⁴ Kan. 823., § 1. Glede prethodnih zakonskih odredbi, usp. H. Misztal, *Cenzur upzednia*, nav., str. 101. –113.; Isto, »Cenzura pism i drukow w swietle obowiazujacego prawa«, u: »*Summarius – Sprawozdania TN KUL*« 22/1 (1973.), br. 2., str. 68. – 72.; Isto, »Koscielni cenzorzy ksiąg«, u: *RTK* 21 (1974.), br. 5., str. 81. – 94.; Isto, *Koscielana cenzura wy dawnictw*, nav. str. 85. – 95. Glede zakonskih odredbi na snazi: Isto, »De revisione scriptorum, quae servi Dei publice ediderunt, in nova procedura canonizationis«, u: *Monitor Ecclesiasticus* 112 (1987.), str. 239. – 252.; Isto, *Cenzura upzednia*, nav., str. 122. – 167.

⁵⁵ Kan. 827. §§ 2. – 3.

⁵⁶ Kan. 827. § 4. Uz crkveno odobrenje (*imprimatur*), Zakonik kanonskog prava dopušta svećenicima i članovima religioznih instituta pisati u novinama, časopisima i periodici gdje se otvoreno napada religija i dobri običaji. Glede laika, Zakonik od njih traži da imaju pravovaljani i razuman motiv (npr.: obrana vjere, pojašnjavanje nekih pitanja, iznošenje istina i dr.); Usp. Kan. 831., § 1. Članovi religioznih ustanova, kako bi mogli izdati knjigu koja se bavi pitanjem religije i običaja, moraju imati odobrenje od svog vrhovnog poglavara sukladno konstitucijama (kan. 832).

⁵⁷ Takvo mišljenje izrazio je I. Borkiewicz, *Sposoby i granice*, str. 336.

⁵⁸ To se mišljenje temelji na činjenici o aboliciji dvaju procesa: dijecezanski (informativni) i apostolski. Trenutno postoji samo proces koji se odvija u dvije faze.

⁵⁹ Kan. 825. § 1.

promulgiranih dekreta kongregacije ili Pape, pripada jedino Apostolskoj Stolici.⁶¹ Ipak, izgleda da nakon njihova izdavanja ništa ne priječi da isti naknadno budu citirani ili priloženi u studijama o slugama Božjim.

Glede izdavanja popularno-znanstvenih životopisa, priča sastavljenih u književnom ili poetskom obliku ili pak u obliku ogleada, potrebno je uvijek biti veoma oprezan i ne nametati nikakvu sigurnost u ishod kanonizacije.⁶² Uputno je da u uvodu bilo koje publikacije koja se tiče sluge Božjega, a čiji je proces u tijeku, bude dodana napomena u kojoj autor izjavljuje da nema nikakvu namjeru anticipirati konačnu odluku Apostolske Stolice. Kada se objavljuju zapisi sluge Božjega (duhovni dnevnik, pisma i drugo) potrebno ih je dopuniti prikladnim znanstvenim komentarom. Potrebno je naglasiti da se u tiskovinama koje su tiskane tijekom postupka ne bi trebalo autoritarno izjašnjavati primjerice o junaštvu krjeposti (iako je dopušteno koristiti taj naziv), ne nazivati slugu Božjega imenom *sveti* ili *blaženi*, osim u slučaju kada se općenito misli na osobe koje uživaju glas svetosti.⁶³

5.5. Molitve

Jedan od najčešćih načina širenja privatne pobožnosti slugu Božjih jest molitva. Sadržaj molitava, posebno onih tiskanih, mora,

kao što je već rečeno, odobriti crkvena vlast. Zabranjeno je jedino izgovaranje molitava koje imaju karakteristike javnoga kulta (pod vodstvom crkvenih službenika za vrijeme liturgijske svečanosti). Ipak, ništa ne zabranjuje uputiti molitvu Bogu po zagovoru sluge Božjega pa i onda kada su te molitve izrečene ne samo osobno nego i u zajednici, osobno ili zajednički. Dopušteno je moliti na ovaj način za beatifikaciju, za uspješan ishod postupka, za osobe koje rade na postupku, za one koji šire privatnu pobožnost, za one koji traže milosti po zagovoru sluge Božjega podupirući tako njihove prošnje. Takve molitve mogu biti izrečene i zajednički. Do samoga trenutka beatifikacije zabranjeno je slavljenje svetih misa u čast slugu Božjih i svetih misa zahvalnica za milosti po njima zadobivenih; to bi, na neki način, prejudiciralo dekrete Apostolske Stolice u svezi s priznavanjem junaštva krjeposti i priznavanjem čudesa. Svećenik ne bi smio predvoditi molitvu koristeći liturgijsko ruho da ne bi dao privid javnoga kulta.⁶⁴ Nije zabranjeno javno izlagati obavijesti glede zadobivenih milosti kao ni zahvale za neku posebnu pomoć ili zaštitu.

5.6. Drugi oblici privatne pobožnosti

Nije zabranjeno utemeljivati i osnivati udruge koje nose ime sluge Božjega ili nastavljati djela koja je on započeo. Isto tako,

stvaranje mjesta sjećanja, muzeja, može pomoći u širenju privatnoga štovanja, posebno ako je to praćeno podacima o duhovnosti, prakticiranju krjeposti ili mučeništvu sluge Božjega. Obitavalište sluge Božjega mora poglavito imati komemorativni, a ne sakralni karakter. Isto je tako dopušteno skupljati priloge za troškove postupka, za restauraciju groba, za održavanje muzeja, mjesta sjećanja, za izdavanje knjiga i drugih tiskovina.

Fenomen svetosti, prisutnoj i ostvarenoj u Crkvi te shvaćenoj u širokom smislu s teološkog gledišta, pronalazi svoju snagu u konceptu Zajedništva svetih i otajstvenom tijelu Kristovu. Crkva je po svojoj prirodi zaista sveta, ali je sveta i po junaštvu ljubavi svojih najdjelatnijih članova. Zbog njezine biti, tema kulta svetih u Crkvi pripada najvažnijim temama. (Riječ je o obliku kulta Kristu koji ima plan za osobe koje ga slijede.) Postoje različita usmjerenja koja, kao što je već opisano, nisu uvijek usklađena: ona su minimalistička i maksimalistička. Ta se usmjerenja posebno opažaju tijekom postupka koji vodi k slavi oltara slugu Božjih. Razlog je tomu što smatramo da je neophodno ukratko izložiti teološke temelje i pravne norme koje se odnose na kult svetih i slugu Božjih.

Prevedeno iz knjige Henryk Misztal, Le cause di canonizzazione, Storia e procedura, Libreria editrice vaticana, Vatikan, 2005., str. 103. – 122. ✍

⁶⁰ Kan. 838. § 2.

⁶¹ Kan. 828.

⁶² Usp. H. Misztal, »Biografia w procesie beatyfikacyjnym«, u: PK 25 (1982.), br. 1-2, str. 267. – 279.

⁶³ Usp. I. Borkiewicz, *Sposoby i granice, nav.*, str. 327. – 339.

⁶⁴ Isto, str. 339.

U skladu s dekretom pape Urbana VIII. i uredbom II. vaticanskog sabora izjavljujemo da ne želimo preteći sud Crkve kome se potpuno podržavamo. Riječi »mučenik«, »mučeništvo«, »čudesa« i slično imaju u ovom glasilu samo vrijednost ljudskog svjedočenja.

Stopama pobijenih

Glasilo Vicepostulature postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subrača«, III., 2 (5), Humac, 2010.

Glavni i odgovorni urednik:
fra Miljenko Stojić, vicepostulator

Lektura i korektura:
Zdenka Leženić

Adresa:

Vicepostulatura, Trg sv. Ante 1,
88320 Ljubuški – Humac, BiH;
Vicepostulatura, p. p. 1,
20352 Vid, RH

Veza:

tel.: (039) 832-582
faks: (039) 832-585
e-pošta: mostar@pobijeni.info
internet: www.pobijeni.info

Grafički prijelom i tisak:
FRAM-ZIRAL, Mostar

Glasilo izlazi polugodišnje:
siječanj i srpanj

Godišnja pretplata:

BiH 6 KM, RH 24 KN, EU 6 EUR,
SAD i Kanada 10 USD

Slanje pretplate i dobrovoljnih
priloga (s naznakom za što):

a) poštanskom uputnicom

b) UniCredit Bank d.d. Mostar,

poslovnica Ljubuški:

žiro-račun (BiH): 381602276649744

devizni račun (inozemstvo):

IBAN: BA393381604876650839

SWIFT: UNCRBA22

Cijena pojedinog primjerka:

3 KM; 12 KN; 3 EUR; 5 USD

ISSN: 1840-3808

Riječ urednika fra Miljenko Stojić

Dragi čitatelji!

Uistinu mi je drago da vam može podariti peti broj ovog našeg glasila. Češće nije moglo izlaziti jer smo najprije željeli prikupiti svjedočanstva još živućih svjedoka i dokumentaciju koja je u posjedu dobrih ljudi. Usput smo još mnogo toga pronašli pa Vicepostulatura danas raspolaze s dovoljno svjedočenja i dokumentata te može privoditi kraju ovo pripremno razdoblje. Znam, svi vjerujemo da su ubijeni franjevci umrli mučeničkom smrću, ali treba to potkrijepiti dokazima i pričekati da ih Crkva prihvati.

Ponovno pozivam sve one koji što-god znaju, ili imaju dokumente koji bi nam bili od pomoći, da stupe u doticaj s Vicepostulaturom. Učinimo svi zajedno da ubijeni hercegovački franjevci jednoga dana postanu blaženima i svetima, odnosno da ih Crkva proglasi mučenicima.

Po prvi put uvodimo poglavlje Istraživanja. Podrazumijeva se da ne možemo stajati iza svakoga navoda ili iza svakoga stila napisa. Isto tako napisi ne smiju prelaziti određenu granicu, ne smiju se razračunavati i moraju bitno pridonositi pronalasku istine.

Ponovno je glasilo »obojeno« iskopavanjima posmrtnih ostataka ubijenih.

Ovaj smo put na Širokom Brijegu, u Knešpolju, tražili barem jednog našeg pogubljenog brata. Uskoro ćemo to učiniti i u Ljubuškom. Imamo još dojavu o masovnoj grobnici na Biokovu i time je naša potraga za sada dovršena.

Ovo naše glasilo i nadalje će izlaziti jednom u pola godine. Nastojat ćemo biti zanimljivi i na korist čitateljstvu. Mislim da smo ga već sadržajno i grafički oblikovali. Ostalo nam je još uravnovjesiti broj čitatelja. Zbog toga sljedeći put više primjeraka šaljem samo onima koji su barem djelomično podmirili pretplatu. Ispričavamo se odmah svima onima koji su to smetnuli ili imaju neki drugi opravdan razlog. Samo nam javite i primjerci opet stižu. Ako biste željeli širiti glasilo, a ne možete to novčano podnijeti, spremni smo vam ga slati i besplatno. Važno je da se istina promiče i za to će se uvijek naći dovoljno sredstava, između ostaloga zahvaljujući i darovateljima.

Držimo se i dalje zajedno i nitko nas ne će uspjeti pobijediti. Naša ubijena braća zacijelo će nam biti zahvalna.

Mir i dobro!

IZ SADRŽAJA

Iz ljetopisa	4	Glas o znakovima	42
Povijesne okolnosti	7	Razgovor	44
Stratišta	9	Podlistak	48
Istraživanja	26	Izdavaštvo	59
Glas o mučeništvu	38	Darovatelji	59